

HE 146/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista. Uusi laki korvaisi erityösopimuslaissa, erityöaikalaissa ja merimiesten vuosilomalaissa olevat säännökset matkakustannusten korvaamisesta.

Laissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin korvauksen hakemisesta ja hakemuksen sisällöstä. Uutta laissa olisivat liikaa tai väärin perustein maksetun korvauksen takaisinpe-

rintää koskevat säännökset. Matkakustannusten korvausperusteita on uudessa laissa yhdenmukaistettu. Korvauspäätösten tekeminen ehdotetaan siirrettäväksi työ- ja elinkeinoministeriöstä Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
Yleistä	3
Merityösopimuslain nojalla korvattavat matkakustannukset	3
Merimiesten vuosilomalain nojalla korvattavat matkakustannukset	4
Merityöaikalain nojalla korvattavat matkakustannukset	4
Korvattavat kustannukset, korvauksen määrä ja hakemusmenettely	5
2.2 EU:n valtioneukisäätely	5
Johdanto	5
Merenkulun suuntaviivat	5
Vähämerkityksinen valtion tuki	6
2.3 Nykytilan arviointi	6
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	7
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	7
5 ASIAN VALMISTELU	8
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	8
1.1 Laki valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista	8
1.2 Merityösopimuslaki	12
1.3 Merityöaikalaki	12
1.4 Merimiesten vuosilomalaki	12
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	12
3 VOIMAANTULO	12
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	12
LAKIEHDOTUKSET	14
1. Laki valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista	14
2. Laki merityösopimuslain 3 luvun 4 §:n kumoamisesta	16
3. Laki merityöaikalain 19 b §:n kumoamisesta	16
4. Laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta	17
LIITE	18
RINNAKKAISTEKSTI	18
4. Laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta	18

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Merenkululle elinkeinona on tunnusomais- ta, että toiminta on helposti siirrettävissä toi- seen valtioon alusrekisteriä vaihtamalla. Re- kisteröintiä koskevat ratkaisut tehdään usein sen perusteella, minkä valtion lippu on toi- minnan kannalta edullisin. Kehitys on johta- nut siihen, että merenkulkuvaltiot tukevat ta- loudellisesti kansallisen tonnistonsa toiminta- edellytyksiä. Merenkulun valtiontukien taustalla on kilpailu muihin valtioihin rekis- teröityjen alusten kanssa. EU:n komissio on määritellyt merenkulun valtion tuille suunta- viivat, joiden tarkoituksena on mahdollistaa normaaleista valtiontukisäännöistä poik- keavien tukien käyttö. Suomen valtio tukee merenkulkua usean eri tukijärjestelmän kaut- ta.

Miehistökustannustuessa varustamoille korvataan merityötulon ennakonpidätyksen ja sosiaaliturva- ja vakuutusmaksujen työn- antajaosuudet täysimääräisesti. Tuen myötä varustamoiden miehistökustannukset alene- vat bruttotasoltaan miehistön nettopalkkojen tasolle.

Toinen keskeinen käytössä oleva tukimuoto on tonnistovero. Siinä tonnistoverolain (476/2002) edellytykset täyttävä yhtiö voi valita lastin ja matkustajien kuljettamisen ja siihen läheisesti liittyvän toiminnan osalta tu- loverotuksen sijasta tonnistoverotuksen. Tonnistoverotuksessa varustamot maksavat veroa voittojen sijaan laivojen määrän ja koon mukaan.

Edellä mainittujen tukijärjestelmien lisäksi merenkulkua tuetaan erilaisin verohelpotuk- sin sekä korvaamalla varustamoille miehistön matkoista syntyneitä kustannuksia.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Valtio tukee suomalaista merenkulkua kor- vaamalla eri tilanteissa kustannuksia, jotka syntyvät työntekijän matkustaessa alukselta kotiinsa ja korvaavan työntekijän lähettämi- sestä alukselle. Matkakustannuksia korvataan merityösopimuslain (756/2011) 3 luvun 4 §:n perusteella sekä merimiesten vuosilomalain (433/1984) 17 §:n ja merityöaikalain (296/1976) 19 b §:n perusteella.

Merityösopimuslain nojalla korvattavat mat- kakustannukset

Merityösopimuslain 3 luvun 4 §:n mukaan työnantajalla on oikeus saada korvausta val- tion varoista työntekijöiden matkakustannuk- sista, jotka ovat syntyneet työntekijän mat- kustaessa kotiin äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, vanhempain- taikka hoitovapaan alkaessa. Työsuhteen päättyessä syntyneitä matkakus- tannuksia korvataan valtion varoista silloin, kun työntekijän työsuhde päättyy ulkomailla kestätyään vähintään kuusi kuukautta tai kun työsuhteeseen on päätetty koeaikana taikka kun työntekijä on päättänyt työsuhteen mää- räsatamassa esiintyvän vaarallisen taudin tai alukseen kohdistuvan sodan tai sodankaltai- sen tilanteen uhan johdosta.

Työnantajan oikeutta saada korvausta val- tion varoista ei ole maantieteellisesti rajoitet- tu. Työntekijöiden kotimatkakustannuksia korvataan riippumatta siitä, missä päin maailmaa he asuvat. Korvaukseen oikeuttava matka on alukselta työntekijän kotiin.

Työnantajalla on lisäksi oikeus saada kor- vausta valtion varoista korvaavan työntekijän matkakustannuksista. Tällöin korvattaviksi tulevat vain kustannukset, jotka ovat synty- neet Euroopan unionin alueelta tai Euroopan talousalueelta alukselle matkustavan työntekijän matkoista. Korvaukseen oikeuttava matka on työntekijän kotoa (EU-/ETA- alueelta) alukselle.

Merimiesten vuosilomalain nojalla korvattavat matkakustannukset

Vuosilomiin liittyvistä vapaista matkoista säädetään merimiesten vuosilomalain 16 §:ssä ja valtion varoista maksettavasta korvauksesta matkakustannuksiin 17 §:ssä. Valtion varoista korvataan matkat vuosiloman alkaessa ja päättyessä.

Valtion varoista korvataan vain matkoja, joihin työntekijällä on oikeus merimiesten vuosilomalain säännösten nojalla. Valtio ei siis korvaa matkakustannuksia silloin, kun työnantaja omasta halustaan tai työtaikka työehtosopimuksen perusteella kustantaa työntekijän matkoja enemmän kuin mihin merimiesten vuosilomalaki velvoittaa.

Merimiesten vuosilomalain 7 §:n mukaan suomalaisen tai Suomessa asuvan työntekijän loma alkaa, kun työntekijä saapuu suomalaiseen satamaan. Vuosiloma voi alkaa ulkomaan satamassa vain työntekijän suostumuksella. Muun kuin suomalaisen tai Suomessa asuvan työntekijän loma alkaa puolestaan työntekijän kotimaan satamassa taikka satamassa, jossa työsopimus on solmittu. Valtion varoista korvataan vain matkat alukselta sellaiseen satamaan, jossa loma on merimiesten vuosilomalain säännösten mukaisesti annettava sekä satamasta alukselle loman päätyttyä.

Suomalaisen ja Suomessa asuvan työntekijän osalta matkakustannuksia tulee käytännössä korvattavaksi vain silloin, kun alus on vuosiloman alkaessa ulkomaan satamassa eikä työntekijän kanssa ole sovittu loman antamisesta kyseisessä ulkomaan satamassa. Jos työnantaja maksaa työntekijän matkan tämän kotiin asti, valtion varoista korvataan myös tämä osa matkaa, jos alus vuosilomatkan alkaessa oli ulkomaan satamassa.

Merimiesten vuosilomalain mukaan työntekijällä on oikeus vapaaseen kotimatkaan vain kerran lomanmääräytymiskauden (kuusi kuukautta) aikana. Työntekijällä ei kuitenkaan ole oikeutta vapaaseen kotimatkaan sellaiselta lomanmääräytymiskaudelta, jonka aikana hän on saanut vapaan kotimatkan vuosilomaan yhdistetyn äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan taikka hoitovapaan yhteydessä.

Merityöaikalain nojalla korvattavat matkakustannukset

Merityöaikalain 19 b §:ssä säädetään työnantajan oikeudesta saada korvausta valtion varoista miehistöjen vaihtojen yhteydessä syntyvistä matkakustannuksista.

Korvauksen saaminen edellyttää, että kyse on meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamisesta annetussa laissa (1277/2007) tarkoitettusta aluksesta, joka pääasiassa liikennöi ulkomaan meriliikenteessä. Alusta pidetään pääasiassa ulkomaan meriliikenteessä liikennöivänä, jos se on kalenterivuoden aikana yli puolet toimintaajastaan meriliikenteessä Suomen ja ulkomaan satamien välillä tai Suomen aluevesien ulkopuolella. Aikaa, jona alus ei ole ollut toiminnassa esimerkiksi telakoinnin takia, ei lueta aluksen toiminta-aikaan. Pääasiallisesti Suomen aluevesillä liikennöivän aluksen osalta miehistöjen vaihtokustannuksia ei korvata, ei edes silloin, kun alus tilapäisesti toimii ulkomaan liikenteessä.

Korvausoikeuden syntymisen edellytyksenä on lisäksi, että alus on merkitty kauppaalusluetteloon meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamisesta annetun lain 4 §:n mukaisesti.

Ainoastaan matkakustannukset, jotka aiheutuvat miehistöjen vaihdoista Suomen ulkopuolella korvataan. Korvausoikeuden piiriin kuuluvat matkat alukselta Suomeen ja Suomesta alukselle sekä matkat alukselta muuhun Euroopan unionin jäsenvaltioon tai Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon ja matkat näistä valtioista alukselle. Merkitystä ei ole sillä, minkä ulkomaan satamassa alus miehistön vaihdon tapahtuessa on. Alus voi olla myös EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolella.

Korvausoikeuden piirissä oleva matka on alukselta työntekijän kotiin sekä työntekijän kotoa alukselle.

Miehistöjen vaihdon yhteydessä syntyviä matkakustannuksia ei korvata, jos alus toimii Suomeen säännöllisesti suuntautuvassa linjaliikenteessä. Tämä johtuu siitä, että näissä aluksissa miehistöjen vaihdot on mahdollista tehdä Suomessa aivan kuten kotimaan meriliikenteessä toimivilla aluksilla. Ulkomaiden

väläinen säännöllinen linjaliikenne kuuluu korvausoikeuden piiriin.

Työnantajalla ei ole oikeutta erityisaikalain 19 b §:n nojalla saada valtiolta korvausta erityösopimuslain 3 luvun 4 §:ssä (äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaa) tarkoitetuista matkoista tai merimiesten vuosilomalain 16 §:ssä (vuosilomamatkat) tarkoitetuista matkoista.

Korvattavat kustannukset, korvauksen määrä ja hakemusmenettely

Valtion varoista korvattavia kustannuksia ovat varsinaiset matkakustannukset ja ylläpitokustannukset matkan ajalta. Matkakustannuksia ovat lento-, juna- ja bussiliput, taksin tai vuokra-auton käytöstä aiheutuvat kustannukset sekä korvaus oman auton käytöstä. Korvaus oman auton, taksin tai vuokra-auton käytöstä on hyväksyttävä kustannus, jos työnantaja on niiden käytön hyväksynyt. Matkojen käytännön järjestelyistä huolehtivan matka-agentin, matkatoimiston tai vastaavan kustannukset ovat korvattavia kustannuksia.

Matkan aikaisina ylläpitokustannuksina hyväksytään korvattaviksi yöpymisestä aiheutuvat kulut (hotelli) sekä normaalit aterioinnit, jos matkan pituus niitä edellyttää. Alkoholijuomia ei korvata.

Arvonlisävero ei ole korvattava kustannus silloin, kun arvonlisävero ei jää hakijan itsensä maksettavaksi. Kustannukset korvataan arvonlisäverottomina silloin, kun hakija on vähentänyt tai hakijalla on mahdollisuus vähentää arvonlisävero omissa alvtilityksissään. Hakijan on vähennettävä arvonlisäveron osuus korvauksen perusteena olevista kustannuksista eli kustannukset on ilmoitettava hakemuksessa arvonlisäverottomina.

Hakemukseen on liitettävä kopiot maksutositteista tai muu selvitys, joista käy ilmi, että hakija on maksanut kustannukset, joiden perusteella korvausta haetaan. Tällainen muu selvitys voi olla esimerkiksi ote hakijan kirjanpidosta tai tilintarkastajan kirjallinen vahvistus, että kyseiset maksut on maksettu. Tositteista on käytävä ilmi kaikki maksamiseen vaikuttavat seikat.

Maksutositteesta on käytävä ilmi, että maksu on todellisuudessa maksettu. Maksutositteeksi ei riitä esimerkiksi varausvahvistus tai työntekijän matkalasku tai muu lasku, josta ei käy ilmi, että hakija on maksanut kustannuksen.

Miehistön vaihtokustannuksia koskevassa hakemuksessa on liitteenä oltava todistus siitä, että alus on merkitty kauppa-alusluetteloon ja että se edelleen on kauppa-alusluettelossa. Todistus toimitetaan hakemusvuosittain eikä se saa olla kolmea kuukautta vanhempi.

Valtio korvaa työnantajalle puolet hyväksyttävistä matkakustannuksista.

Korvausta matkakustannuksista haetaan kirjallisesti työ- ja elinkeinoministeriöltä. Korvausta on haettava vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana korvattava matka on tehty.

Työ- ja elinkeinoministeriön matkakustannusten korvaamista koskevasta päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

2.2 EU:n valtiontukisääntely

Johdanto

Matkakustannusten korvaamisessa on kyse varustamoille maksettavasta valtion tuesta, jota säännellään EU:n tasolla merenkulun suuntaviivoissa (komission tiedonanto C(2004) 43 – Yhteisön suuntaviivat meriliikenteen valtiontuella (2004/C 13/03)).

Nykyiset suuntaviivat ovat vuodelta 2004 ja niitä ollaan parhaillaan uudistamassa. Virallista komission ehdotusta uusiksi suuntaviivoiksi ei ole toistaiseksi saatu, mutta käytävissä olevien tietojen mukaan suuria muutoksia nykyisiin suuntaviivoihin ei pitäisi olla odotettavissa.

Merenkulun suuntaviivojen lisäksi suomalaista merenkulkua on mahdollista tukea vähämerkityksisestä tuesta annetun komission asetuksen (EY 1998/2006) asettamissa rajoissa.

Merenkulun suuntaviivat

Vuoden 2004 suuntaviivojen keskeisinä tavoitteina on muun muassa kannustaa alusten merkitsemistä tai palauttamista jäsenvaltioi-

den rekistereihin, edistää jäsenvaltioiden merenkulkuklusterin lujittumista ja pitää yllä aluskantaa, joka on yleisesti kilpailukykyinen maailmanmarkkinoilla, säilyttää ja kehittää merenkulkualan osaamista sekä turvata ja parantaa eurooppalaisten merenkulkijoiden työllisyyttä.

Suuntaviivoja sovelletaan meriliikenteeseen siten kuin se on määritelty asetuksessa (ETY) N:o 4055/86 ja asetuksessa (ETY) N:o 3577/92, eli ”matkustajien tai tavaroiden kuljettamiseen meritse”. Suuntaviivojen tietyt osat koskevat myös hinausta ja ruoppausta.

Valtion varoista korvattavissa miehistön matkakustannuksissa on kyse suuntaviivojen kohdan 4 mukaisesta tuesta.

Suuntaviivoissa todetaan miehistön vaihtuella pyrittävän alentamaan yhteisön merenkulkijoiden palkkaamisesta aiheutuvia kustannuksia, erityisesti kaukaisilla vesillä liikennöivillä aluksilla. Tukea, joka ei saa ylittää enimmäismäärää (siten kuin se on määritelty 11 luvussa), voidaan myöntää jäsenvaltioiden rekistereihin merkityillä aluksilla työskentelevien yhteisön merenkulkijoiden kotimaahan palaamisesta aiheutuvien kustannusten maksamista tai palauttamista varten. Suuntaviivoihin sisältyvän yhteisöjen merenkulkijan määritelmän mukaan yhteisön merenkulkijalla tarkoitetaan yhteisön ja ETA-maiden kansalaisia, kun on kyse sellaisilla aluksilla työskentelevistä merenkulkijoista, jotka harjoittavat säännöllistä matkustajaliikennettä yhteisön satamien välillä ja kaikissa muissa tapauksissa kaikkia merenkulkijoita, joiden on maksettava veroja ja/tai sosiaaliturvamaksuja jossain jäsenvaltiossa.

Merenkulun suuntaviivoissa on valtion tuelle määritelty enimmäismäärä, jota valtion merenkululle myöntämät tuet eivät saa ylittää. Myönnettävän tuen enimmäismäärä on riippuvainen laivaliikenteestä ja merenkulkijoilta kerättävien verojen ja sosiaaliturvamaksujen määrästä, sillä valtion tuki ei saa ylittää näiden kokonaismäärää.

Vähämerkityksinen valtion tuki

Komissio antoi 15.12.2006 asetuksen silloisen perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tu-

keen. Vastaavat artikkelit ovat nykyisin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artikkelit. Tämän niin sanotun de minimis -asetuksen puitteissa yritykselle on mahdollista maksaa tukea enintään 200 000 euroa kuluvan ja kahden edellisen verovuoden aikana. Summassa tulee huomioida kaikkien eri viranomaisien yhteensä de minimis -tukena kyseisenä ajanjaksona myöntämä rahoitus. Tuki voi olla lähtökohtaisesti tarkoitettu mihin tahansa yrityksen kustannuksiin, kunhan yrityksen kaikista eri lähteistä kolmen verovuoden aikana saama de minimis -tuki ei ylitä 200 000 euron rajaa.

Kaikista muista tukimuodoista poiketen de minimis -tuesta ei tarvitse tehdä minkäänlaisia ilmoituksia tai raportointia komissiolle. Tuen myöntämistä koskevat tiedot on kuitenkin säilytettävä 10 vuoden ajan, jotta tarvittaessa voidaan todentaa, että de minimis -asetuksen määräyksiä on noudatettu.

Asetusta sovelletaan yrityksille myönnettävään tukeen kaikilla aloilla lukuun ottamatta maatalouden alkutuotantoa, kalastus- ja vesiviljelyä sekä kivihiilialaa. De minimis -sääntö ei myöskään oikeuta maksamaan vientitukea eikä tukea vaikeuksissa oleville yrityksille.

2.3 Nykytilan arviointi

Merenkulun suuntaviivojen yleisten periaatteiden mukaan valtion tukea voidaan käyttää meriliikenteen tukemiseen. Meriliikenteellä tässä yhteydessä tarkoitetaan matkustajien tai tavaroiden kuljettamista meritse.

Komissio on hyväksyessään tanskalaisia merenkulkuyhtiöitä koskevan merenkulkijoiden tulovero- ja sosiaalivakuutusmaksujen maksuvapausjärjestelmän laajentamisen ruoppaus- ja kaapelinlaskutoimintoihin (2009/380/EY) katsonut, että kaapelinlaskun ja ruoppauksen tukemista voidaan pitää suuntaviivojen mukaan sallittuna, kun otetaan huomioon, että toiminnassa tarvitaan meriliikenteen tavoin päteviä merenkulkijoita ja työntekijöihin sovelletaan samaa työlainsäädäntöä ja sosiaaliturvaa kuin muihinkin merenkulkijoihin. Lisäksi toimintaan käytettävien alusten on täytettävä samat turvallisuusvaatimukset kuin meriliikenteeseen käytettävien alusten. Toiminta on myös sillä ta-

voin maailmanlaajuista ja kansainvälisesti kilpailtua, että työpaikkojen säilyttämiseksi ja suuntaviivoissa määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseksi valtion tuen käyttö myös tällaiseen off-shore -toimintaan on mahdollista, vaikka toiminta ei olekaan sellaista meriliikennettä kuin miten se on suuntaviivoissa määritelty.

Merimiesten vuosilomalain säännösten nojalla korvataan käytännössä vain valtion omistaman osakeyhtiön Arctia Shipping Oy:n tai sen tytäryhtiöiden monitoimimurtajilla työskentelevien miehistöjen lomamatkoja. Monitoimimurtajia ei käytetä ihmisten tai tavaroiden kuljettamiseen silloin, kun ne ovat jäänmurtotehtävissä. Tänä aikana niiden ei voida katsoa toimivan meriliikenteessä siten kuin merenkulun suuntaviivoissa edellytetään siitäkkin huolimatta, että pohjoisissa talviolosuhteissa jäänmurtajien toiminta on välttämätön edellytys meriliikenteelle. Toisaalta korvatut matkat ovat kohdistuneet kesäaikaan, jolloin monitoimimurtajat ovat off-shore -tehtävissä ja siis muissa kuin jäänmurtotehtävissä Suomen aluevesirajojen ulkopuolella. Ottaen huomioon komission päätöksessään 2009/380/EY esittämät perusteet nykyisen kaltaisen tukijärjestelmän jatkaminen on mahdollista.

Merenkulun suuntaviivojen kohdassa 4 matkakustannusten korvaaminen rajoitetaan vain yhteisön merenkulkijoiden matkoihin. Ottaen huomioon suuntaviivojen kohdassa 3.2 olevan yhteisön merenkulkijan määritelmän valtion varoja voidaan käyttää säännöllisen matkustajaliikenteen osalta vain sellaisten matkakustannusten korvaamiseen, jotka ovat syntyneet EU- tai ETA-maiden kansalaisuuden omaavien merenkulkijoiden matkoista. Muussa meriliikenteessä voidaan valtion tukia käyttää lisäksi johonkin jäsenvaltioon veroja tai sosiaaliturvamaksuja maksavan merenkulkijan matkakustannusten korvaamiseen.

Suomalaisella aluksella työskentelevä ulkomaalainen merimies maksaa palkastaan lähdeveron Suomeen. Eräiden valtioiden kanssa on kuitenkin sovittu kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta. Sopimusmääräysten seurauksena suomalaisella aluksella työskentelevä ulkomaalainen työntekijä voi olla vapautettu lähdeverosta.

Suomalaisilla aluksilla työskentelee tällä hetkellä EU- ja ETA-valtioissa asuvien merimiesten lisäksi pääasiassa filippiiniläisiä ja jonkin verran venäläisiä merimiehiä. Suomella on voimassa oleva kaksinkertaisen verotuksen poistamista koskeva sopimus Venäjän kanssa. Siinä olevien sopimusehtojen mukaan Venäjällä asuva merimies on vapautettu lähdeveron maksamisesta Suomeen. Filippiinien kanssa vastaavaa sopimusta ei ole.

Merityösopimuslain säännösten nojalla korvataan valtion varoista eräissä tilanteissa myös kolmansissa maissa asuvien merimiesten kotimatkoja. Viimeisimmän notifiointin yhteydessä valtion varojen käyttämistä myös kolmansissa maissa asuvien merimiesten kotimatkakustannusten korvaamiseen perusteltiin juuri lähdeverojärjestelmällä. Hyväksyessään Suomen tukijärjestelmän komissio toteasi samalla, että kolmansista maista olevien työntekijöiden matkakustannusten korvaaminen on mahdollista sillä perusteella, että työntekijät maksavat lähdeveroja Suomeen ja ei-verovelvollisten työntekijöiden osalta vähämerkityksellisenä tukena.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi säännöksiä, joiden perusteella työnantajalle korvataan työntekijöiden matkoista alukselta kotiin ja kotoa alukselle syntyviä kustannuksia. Nykyisellään eri laeissa olevat säännökset koottaisiin yhteen lakiin. Lisäksi ehdotetaan säänneltävän nykyistä täsmällisemmin korvaushakemusten käsittelyä, viranomaisen tarkastusoikeutta ja perusteettomasti maksetun valtion tuen takaisinperintää. Yksinkertaistamalla hakemusmenettelyä pyritään nopeuttamaan tukihakemusten käsittelyä ja siten parantamaan suomalaisen merenkulun toimintaedellytyksiä.

4 Esityksen vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan kustannuksia lisääviä vaikutuksia. Esitykseen ei sisälly uusia tukijärjestelmiä, vaan kyse on voimassa olevien tukijärjestelmien kokoamisesta yhteen lakiin.

Täsmenämällä valtion tuen maksuperusteita ja erityisesti yksinkertaistamalla hakemusmenettelyjä pystytään nopeuttamaan tukihakemusten käsittelyä ja tukien maksamista. Hakemusmenettelyn yksinkertaistaminen vähentäisi myös varustamoille hakemusten tekemisestä aiheutuvaa työtä ja siten pienentäisi työnantajien hallinnollista taakkaa.

Tähän asti tukihakemukset on käsitelty ja ratkaistu työ- ja elinkeinoministeriössä. Tällaisten yksittäisten hallintopäätösten tekemisen ei voida katsoa kuuluvan ministeriön ydintehtäviin, mistä syystä niiden siirtäminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus) tehtäväksi on perusteltua. Määrällisesti käsiteltäviä asioita on sen verran vähän, että on tarkoituksenmukaista keskittää niiden käsittely Kaakkois-Suomen ELY-keskukseen. Tätä tarkoitusta varten työ- ja elinkeinoministeriö siirtää ELY-keskukselle tarvittavan resurssin.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivassa merimiesasiain neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä merenkulkualan työmarkkinajärjestöt. Neuvottelukunta on yksimielisesti puoltanut esitystä.

Esityksestä on pyydetty lausuntoja valmisteluun osallistuneilta ministeriöiltä ja työmarkkinajärjestöiltä, valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä sekä kuudelta varustamolta. Lausunnoissa esitetyt täydennys- ja muutosehdotukset on pääosin toteutettu.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista

1 §. *Korvattavat matkat meriliikenteessä.* Pykälässä säädettäisiin valtion varoista korvattavien matkojen perusteista. Pykälän 1 momentissa olisi viittaus merityösopimuslain 1 luvun 1 §:n 1 momenttiin, minkä seurauksena korvausta maksettaisiin vain työsuhteisten työntekijöiden matkoista syntyneistä kustannuksista. Näin ollen korvausoikeuden ulkopuolelle jäisivät muun muassa työharjoittelussa olevien henkilöiden matkat silloin, kun harjoittelua ei tehdä työsuhteessa. Korvauksen saamisen edellytyksenä olisi nykyiseen tapaan, että työtä on tehty suomalaisella aluksella. Työnantajan ei sen sijaan tarvitsisi olla suomalainen varustamo, vaan riittäisi, että alus purjehtii Suomen lipun alla.

Pykälän 1 momentissa olisi myös korvattavia matkoja koskeva alueellinen rajoitus. Valtion varoista korvattaisiin työntekijöiden matkakustannuksia aluksen ja Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talous-

alueeseen kuuluvassa valtiossa sijaitsevan työntekijän kotipaikan välillä. Rajoituksen myötä korvauksia maksettaisiin vain EU- ja ETA-alueen merimiehille merenkulun suuntaviivojen edellyttämällä tavalla. Sen sijaan kolmansista maista olevien merimiesten kotimatkoja ei tämän momentin perusteella korvattaisi, vaikka heitä voidaan lähdeverovelvollisuuden perusteella useimmissa tapauksissa pitää merenkulun suuntaviivoissa tarkoitettuina merenkulkijoina. Kolmansista maista olevien merimiesten osalta matkakustannusten korvaaminen rajoittuisi vain työsuhteen päättyessä tehtäviin matkoihin, mistä ehdotetaan säädettäväksi tämän pykälän 4 momentissa.

Pykälän 2 momentissa olisi luettelo edellytyksistä, joiden olisi täyttyvä, jotta matkakustannuksia voitaisiin korvata. Luettelon 1 kohdan mukaan edellytyksenä 1 momentissa tarkoitettujen matkakustannusten korvaamiselle olisi, että työntekijä työskentelee sellaisella pääasiassa Suomen ulkomaan meriliikenteessä käytettävällä aluksella, jota tarkoitetaan meriliikenteessä käytettävien alusten

kilpailukyvyyn parantamisesta annetussa lais-
sa (1277/2007).

Alusta pidetään pääasiassa ulkomaan meri-
liikenteessä liikennöivänä, jos se on kalente-
ri vuoden aikana yli puolet toiminta-ajastaan
meriliikenteessä Suomen ja ulkomaan sata-
mien välillä tai Suomen aluevesien ulkopuo-
lella. Aikaa, jona alus ei ole ollut toiminnassa
esimerkiksi telakoinnin takia, ei lueta aluksen
toiminta-aikaan.

Luettelon 2 kohdan mukaan korvauksia
voitaisiin maksaa vain sellaisten työntekijöi-
den matkoista, jotka työskentelevät kauppaa-
alusluetteloon merkityllä aluksella. Kauppaa-
alusluettelosta ja siihen merkitsemisestä sää-
detään meriliikenteessä käytettävien alusten
kilpailukyvyyn parantamisesta annetun lain
4 §:ssä.

Luettelon 3 kohdan mukaan edellytyksenä
korvausoikeuden syntymiselle olisi, että alus
on työntekijän matkan alkaessa Suomen ul-
kopuolella sekä työntekijän kotipaikkaan
nähdessä ulkomailla.

Merkitystä ei olisi sillä, mistä syystä matka
on tehty. Näin ollen korvattavaksi voisivat
tulla myös yksittäiset esimerkiksi työntekijän
sairastumisen vuoksi tekemät kotimatkat se-
kä vuosilomamatkat. Korvauksia maksettai-
siin sekä alukselta kotiin lähteneen työnteki-
jän matkoista että työntekijän matkoista ko-
toa alukselle. Työnantajan oikeudesta saada
korvausta valtion varoista silloin, kun alusta
ei ole merkitty kauppa-alusluetteloon, säädet-
täisiin lain 2 §:ssä.

Korvauksia maksettaisiin vain työntekijän
matkoista kotiin ja kotoa alukselle. Työnan-
taja ei siis saisi korvausta matkoista, jotka
työntekijä on tehnyt työnantajan määräyksestä
muussa tarkoituksessa kuin mennäkseen
kotiin. Tällaisia matkoja olisivat esimerkiksi
laivaväen lääkärintarkastuksesta annetun lain
(1171/2010) mukaisen lääkärintarkastuksen
johdosta tehtävät matkat tai matkat, jotka
työntekijä tekee osallistuakseen työnantajan
määräämään koulutukseen, jolleivät ne välit-
tömästi liity työntekijän kotimatkaan.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentissa
tarkoitettuja matkoja ei korvattaisi, jos ne on
tehty aluksen toimiessa Suomeen suuntautu-
vassa linjaliikenteessä. Tällaisessa liikentees-
sä työntekijöiden matkat on mahdollista
ajoittaa niin, että työntekijä lähtee alukselta

ja palaa alukselle sen ollessa Suomessa. Näin
toimittaessa työnantajalle ei synny työnteki-
jöiden matkoista sellaisia kohonneita matka-
kustannuksia, joiden korvaaminen valtion va-
roista olisi perusteltua ja lain tarkoituksen
mukaista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin poik-
keuksesta 1 momentissa olevaan maantieteel-
liseen rajoitukseen. Momentin mukaan työ-
suhteen päättyessä tehtäviä matkoja korvat-
taisiin myös silloin, kun ne suuntautuvat Eu-
roopan unionin tai Euroopan talousalueen ul-
kopuolelle. Tällöinkin kuitenkin edellytettäi-
siin, että 2 momentissa säädetyt edellytykset
täytyisivät. Myös Suomeen suuntautuvassa
linjaliikenteessä toimivilla aluksilla työsken-
televien työntekijöiden matkakustannuksia
voisi tulla korvattavaksi säännöksen nojalla.
Työsuhteen päättyessä tehtävien matkakus-
tannusten korvaamisen edellytyksenä olisi,
että työntekijän työsuhte on jatkunut yhtä-
jaksoisesti vähintään kuusi kuukautta.

Käytännössä 4 momentin perusteella kor-
vattaisiin miehistön matkakustannuksia sek-
kamiehitetyillä aluksilla. Sellaisten meren-
kulkijoiden osalta, jotka eivät ole verovelvol-
lisiä Suomessa tai muussa EU- taikka ETA-
-valtiossa, matkakustannuksia voitaisiin kor-
vata vain de minimis -tukena. Tällöin korva-
uksen enimmäismäärä voisi olla kolmen
vuoden aikana enintään 200 000 euroa.

**2 §. Korvattavat matkat muilla kuin kaup-
pa-alusluetteloon merkityillä aluksilla.** Pykä-
lässä säädettäisiin korvattavista matkakus-
tannuksista silloin, kun alusta ei ole merkitty
kauppa-alusluetteloon. Pykälän nojalla kor-
vattaisiin vain merimiesten vuosilomalain
mukaisia matkakustannuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan valtion va-
roista korvattaisiin Euroopan unionin jäsen-
valtiossa tai Euroopan talousalueeseen kuu-
luvassa valtiossa asuvan työntekijän vuosil-
lomamatkoista syntyneitä matkakustannuksia
alusken ja työntekijän kotipaikan välillä edel-
lyttäen, että alus on vuosiloman alkaessa tai
päätyessä Suomen ulkopuolella ja työnteki-
jän kotipaikkaan nähdessä ulkomailla.

Korvauksia maksettaisiin kahdesta edesta-
kaisesta matkasta työntekijää kohden kalen-
terivuodessa. Siltä osin kuin useammista
vuosilomamatkoista on sovittu työehto- tai
työsopimuksella, oikeutta matkakustannusten

korvaukseen ei syntyisi ehdotetun 2 §:n nojalla. Työehto- tai työsopimukseen perustuvat lomamatkakustannukset voisivat kuitenkin tulla edellytysten täytyessä korvattaviksi ehdotetun 1 §:n perusteella.

3 §. Korvaus. Pykälän 1 momentin mukaan valtion varoista maksettava korvaus olisi puolet hyväksyttävistä matkakustannuksista. Valtioneuvosto voisi asetuksella tarkemmin säätää, mitä kustannuksia pidetään korvauskelpoisina. Pykälän 2 momentissa olisi tätä koskeva asetuksenantovaltuutus.

4 §. Toimivaltainen viranomainen. Lakiehdotuksen 4 §:ssä määriteltäisiin toimivaltaiset viranomaiset ja niiden toimivalta. Tukihakemukset käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin Kaakkois-Suomen ELY-keskuksessa. ELY-keskus huolehtisi myös muista lain täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä, kuten aiheettomasti maksetun tuen takaisinperinnästä.

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävät rajoittuisivat jatkossa tukijärjestelmän kehittämiseen lainsäädäntöä muuttamalla. Yksittäisiä tukiasioita ei enää ministeriössä käsiteltäisi. Lisäksi ministeriöllä olisi mahdollisuus ohjeistaa ELY-keskusta hakemusten käsittelyyn, päätösten tekemiseen ja takaisinperintään liittyvissä kysymyksissä.

5 §. Hakemus ja hakemuksen käsittely. Pykälässä säädettäisiin vaatimuksesta tehdä hakemus kirjallisesti sekä korvausoikeuden raukeamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan hakemus 1 ja 2 §:n mukaisten matkakustannusten korvaamisesta tulisi tehdä kirjallisena. Vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Jos asian vireillepanossa tai muussa käsittelyssä edellytetään allekirjoitettua asiakirjaa, allekirjoitusvaatimuksen täyttää myös vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (13/2003) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu sähköinen allekirjoitus.

Työnantajan oikeus korvaukseen valtion varoista raukeaisi, jollei sitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt. Työnantajalle syntyy oikeus saada korvausta valtion varoista heti sen maksettua työntekijän kotimatkasta syntyneet

kustannukset. Työnantajalla on kuitenkin mahdollisuus tehdä kustannuksia koskeva hakemus vielä seuraavan kalenterivuoden aikana. Esimerkiksi vuoden 2013 aikana maksamistaan matkakustannuksista työnantaja voi hakea korvausta valtion varoista vielä vuoden 2014 aikana. Tavoitteena on, että koko vuoden matkakustannuksia haettaisiin yhdellä hakemuksella.

Hakemuksessa ilmoitettavista tiedoista voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksessa voitaisiin tarvittaessa tarkemmin säätää myös hakemukseen liitettävästä selvityksestä sekä hakemuksen käsittelystä. Valtioneuvoston oikeudesta antaa mainituista asioista tarkempia säännöksiä asetuksella säädettäisiin 2 momentissa.

6 §. Tarkastusoikeus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ELY-keskuksen tarkastusoikeuksista valtion tuen valvonnassa ja oikeudesta käyttää tarkastuksissa ulkopuolista tilintarkastajaa. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksella olisi säännöksen nojalla oikeus tarkastaa tuen saajan taloutta ja toimintaa tarpeellisessa laajuudessa tukihakemuksen ja tehdyn päätöksen oikeellisuuden selvittämiseksi. Lisäksi ELY-keskus voisi päätöksellään valtuuttaa Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan suorittamaan tarkastuksen. Tilintarkastajan valtuuttamisesta tulee ELY-keskuksen tehdä asianmukainen ja asianmukaisesti dokumentoitu hallintopäätös. Tästä tarkastusoikeudesta ja mahdollisuudesta valtuuttaa tilintarkastaja tekemään tarkastus säädetään pykälän 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkastuksen tekijällä, joko ELY-keskuksen virkamiehellä tai ELY-keskuksen valtuuttamalla tilintarkastajalla, olisi oikeus saada maksutta käyttöönsä kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset asiakirjat sekä muut tarpeelliset tiedot. Lähikohtaisesti kyse olisi asiakirjatarkastuksesta eikä tarkastuksen tekijällä olisi mitään erityistä oikeutta päästä tuen saajan toimitiloihin ilman tarkastettavan suostumusta. Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tarkastusta ei saisi suorittaa edes tarkastettavan suostumuksella.

Pykälän 3 momentissa olevan asetuksenantovaltuutuksen mukaan valtioneuvosto voisi antaa tarkastusoikeuden käyttämisestä tar-

kempia säännöksiä. Ne voisivat koskea muun muassa tarkastuksesta laadittavaa tarkastuskertomusta.

7 §. Liikaa maksetun määrän palauttaminen ja takaisinperintä. Matkakustannuksia korvattaessa saattaa syntyä tilanteita, jolloin korvauksia on maksettu liikaa tai perusteettomasti. Tästä syystä on perusteltua ottaa lakiin säännös, jossa määritellään, miten tällaisissa tilanteissa toimittaisiin.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi korvauksen saajan velvoitteesta palauttaa virheellisesti, liikaa tai muutoin ilmeisen perusteetta saamansa korvaus tai sen osa. Säännös sisältää yleisen perusteettoman edun palauttamista koskevan velvoitteen. Siinä edellytetään perusteetonta etua saaneen korvauksen saajan ryhtyvän oma-aloitteisesti ja viipymättä toimenpiteisiin liikaa taikka ilmeisen perusteetta saadun etuuden palauttamiseksi.

Virheellisesti tai liikaa saatua korvausta on suoritus, joka teknisen virheen vuoksi maksetaan perusteetta tai liian suurena. Korvauksen saajan on oma-aloitteisesti ryhdyttävä toimenpiteisiin vastoin korvauspäätöstä maksetun suorituksen tai sen osan palauttamiseksi. Ilmeisen perusteetta saadusta korvauksesta on kyse silloin, kun korvauksen myöntämisen edellytykset eivät täyty. Korvauksen myöntämisen edellytyksistä säädettäisiin lain 1 ja 2 §:ssä.

Jos korvauksen saaja ei oma-aloitteisesti ryhdy toimiin perusteettomasti saamansa suorituksen palauttamiseksi, ELY-keskuksen olisi tehtävä asiassa takaisinperintäpäätös. Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Takaisinperintäpäätökseen olisi mahdollista hakea muutosta lakiehdotuksen 9 §:ssä säädetyin tavoin. Takaisinperintäpäätöksessä olisi vahvistettava palautettava määrä, sille maksettava viivästyskorko ja eräpäivä, jonka jälkeen palautettavalle määrälle olisi maksettava viivästyskorkoa. Viivästyskorko määräytyisi korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

8 §. Kuittaus. Takaisinperintä olisi mahdollista toteuttaa myös siten, että palautettava määrä vähennettäisiin korvauksen saajalle muusta tämän lain perusteella maksettavasta suorituksesta. Käytännössä samat yritykset hakevat ja saavat korvauksia matkakustan-

nuksista vuodesta toiseen. Pykälän mukainen kuittausoikeus turvaisi valtion mahdollisuuksia saada saatavansa perittyä takaisin. Menetely olisi myös yksinkertainen, koska se ei edellyttäisi toistuvaa rahojen siirtelyä. Kuittausoikeuden käyttämisestä tulisi tehdä asianmukainen hallinnollinen päätös.

9 §. Muutoksenhaku. ELY-keskuksen matkakustannusten korvaamista koskevaan päätökseen, takaisinperintäpäätökseen ja kuittauspäätökseen saisi vaatia oikaisua hallintolain (434/2003) mukaisesti. Oikaisuvaatimusmenettelystä on säännökset hallintolain 7 a luvussa. Hallintolain 49 b §:n johdosta alkuperäiseen päätökseen ei saisi hakea muutosta suoraan valittamalla, vaan vasta oikaisuvaatimuksen johdosta annetusta päätöksestä saisi valittaa. Oikaisuvaatimus olisi tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Hallintolaisissa on lisäksi säännökset oikaisuvaatimuksen muodosta, sisällöstä, kiireellisyydestä sekä oikaisuvaatimuksen ratkaisemisesta ja virheen korjaamisesta.

Ehdotetun 2 momentin mukaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta hallinto-oikeuden päätökseen. Hallinto-oikeuden matkakustannusten korvaamista koskevasta päätöksestä voisi valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntäisi valitusluvan. Hallinto-oikeuden takaisinperintää ja kuittausa koskevasta päätöksestä valittaminen ei sen sijaan edellyttäisi korkeimman hallinto-oikeuden myöntämää valituslupaa, vaan näitä asioita koskeviin hallinto-oikeuden päätöksiin olisi aina mahdollista hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

10 §. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantulosta ja 2 momentissa olisivat säännökset siitä, miten lain voimaan tullessa vireillä olevien hakemusten kanssa menetellään.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2014 alusta. Lain voimaan tullessa työ- ja elinkeinoministeriössä vireillä olevat hakemukset käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin työ- ja

elinkeinoministeriössä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan.

1.2 Merityösopimuslaki

3 luku. 4 §. *Valtion varoista korvattavat matkakustannukset.* Voimassa olevan merityösopimuslain 3 luvun 4 §:n perusteella korvataan eri tilanteissa tehtäviä matkoja. Korvauksia maksetaan perhevapaiden yhteydessä tehtävistä matkoista sekä eräin edellytyksin työsuhteen päättymiseen liittyviä matkoja. Säännös ehdotetaan kumottavaksi. Matkat tulisivat korvattaviksi valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annettavan lain 1 §:n nojalla.

1.3 Merityöaikalaki

19 b §. *Miehistön vaihtokustannusten korvaaminen.* Säännös ehdotetaan kumottavaksi. Sen perusteella nykyisin valtion varoista korvattavat matkakustannukset maksettaisiin jatkossa valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annettavan lain 1 §:n nojalla.

1.4 Merimiesten vuosilomalaki

16 §. *Vuosilomamatkat.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 momenttiin lisätään nykyisin 17 §:ssä oleva säännös, jonka mukaan työnantaja järjestää merimiesten vuosilomalain mukaiset matkat.

17 §. *Vapaiden matkojen kustannukset ja matkojen järjestäminen.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Merimiesten vuosilomalain mukaisten matkojen korvaamisesta valtion varoista säädettäisiin jatkossa valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annettavan lain 2 §:ssä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotukseen sisältyy useita asetukseenantovaltuutuksia. Tarkoitus on, että annettavassa valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin tarkemmin erityisesti hakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävästä selvityksestä, tukikelpoisista kustannuksista ja

niiden todentamisesta sekä tukiviranomaisen tarkastusoikeudesta ja sen käyttämiseen liittyvistä asioista.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

4 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Valmisteltaessa valtion varoista korvattavia merimiesten matkakustannuksia on otettu huomioon perustuslain perusoikeussäännökset. Lakiehdotuksen 6 §:ssä säädettävä oikeus tarkastaa tuen hakijan toimintaa ja taloutta rajoittuu tarpeellisten asiakirjojen tarkastamiseen sekä muutoin tarkastuksen yhteydessä hankittavaan tietoon. Tarkastajalla ei ole oikeutta ilman tilojen haltijan lupaa mennä tekemään tarkastusta tarkastettavan toimitiloihin. Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tarkastusta ei saa toimittaa edes asianosaisen suostumuksella.

Muutoksenhakuoikeutta matkakustannusten korvaamista koskevaan päätökseen ehdotetaan rajoitettavaksi. Hallinto-oikeuden päätöksestä valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi tältä osin korkeimman hallinto-oikeuden myöntämää valituslupaa.

Oikeusturvan osalta perustuslakivaliokunta on katsonut, että valituslupajärjestelmään ja sen laajentamiseen ei enää ole perusteita suhtautua lähtökohtaisen pidättyvästi (PeVL 32/2012 vp). Valituslupajärjestelmän hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta on kuitenkin edelleen arvioitava valiokunnan aiemman käytännön pohjalta.

Lakiehdotuksessa muutoksenhaku on osin järjestetty samoin kuin hallituksen esityksessä 133/2012 vp, jota edellä mainittu valiokunnan lausunto koskee. Valituslupajärjestelmän hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta on riippuvainen muutoksenhaun kohteena olevan päätöksen merkittävyydestä ja laadusta. Merimiesten matkakustannusten korvaamiseen liittyvät oikeus- ja näyttökysymykset eivät ole erityisen vaikeita, ja muutoksenhaun kohteena oleva rahamääräinen intressi on ylimmän muutoksenhakuasteen käsiteltäväksi suhteellisen pieni. Lisäksi korkeimman

hallinto-oikeuden on joka tapauksessa myönnettävä valituslupa, jos valitusluvan myöntämiselle on hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin mukainen peruste.

Valituslupamenettelyä ei ehdoteta ulotettavaksi takaisinperintää koskeviin hallinto-oikeuden päätöksiin.

Edellä esitetyillä perusteluilla katsotaan, että esitys on sopusoinnussa perustuslain kans-

sa ja että esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Korvattavat matkat meriliikenteessä

Valtion varoista korvataan työnantajalle merityösopimuslain (756/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen työntekijöiden matkakustannuksia aluksen ja Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa sijaitsevan työntekijän kodin välillä.

Edellytyksenä matkakustannusten korvaamiselle on, että:

1) työntekijä työskentelee meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) 3 §:n 6 kohdassa tarkoitettulla pääasiassa ulkomaan meriliikenteessä olevalla aluksella;

2) alus on merkitty kauppa-alusluetteloon;

3) alus on työntekijän matkan alkaessa Suomen ulkopuolella sekä työntekijän kotipaikkaan nähden ulkomailla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja matkakustannuksia ei korvata, jos alus toimii Suomeen säännöllisesti suuntautuvassa linjaliiikenteessä.

Työsuhteen päättyessä kotimatkan kustannuksia korvataan myös silloin, kun työntekijän kotipaikka on Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolella, jos 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät ja työntekijän työsuhte on jatkunut yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta.

2 §

Korvattavat matkat muilla kuin kauppa-alusluetteloon merkityillä aluksilla

Muuhun kuin kauppa-alusluetteloon merkittyyn alukseen liittyvistä matkakustannuksista korvataan vain merimiesten vuosilomalain (433/1984) mukaisista matkoista aiheutuneita kustannuksia.

Korvaukseen oikeuttavia matkoja ovat Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvan työntekijän vuosilomamatkat aluksen ja työntekijän kotipaikan välillä edellyttäen, että alus on vuosiloman alkaessa tai päättyessä Suomen ulkopuolella ja työntekijän kotipaikkaan nähden ulkomailla.

Korvauksia maksetaan kalenterivuodessa enintään kahdesta matkasta alukselta kotiin ja kotoa alukselle.

3 §

Korvaus

Valtion varoista maksettava korvaus on puolet hyväksyttävistä matkakustannuksista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin korvauskelpoisista kustannuksista.

4 §

Toimivaltainen viranomainen

Työ- ja elinkeinoministeriö ohjaa lain täytäntöönpanoa sekä vastaa korvausjärjestelmän kehittamisestä. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee päätöksen korvausasiassa sekä huolehtii muista lain täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä.

5 §

Hakemus ja hakemuksen käsittely

Hakemus matkakustannusten korvaamisesta tehdään kirjallisesti Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Työnantajan oikeus korvaukseen valtion varoista raukeaa, jollei sitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin hakemuksessa ilmoitettavista tiedoista, hakemukseen liitettävästä selvityksestä ja hakemuksen käsittelystä.

6 §

Tarkastusoikeus

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus tehdä työnantajan talouteen ja toimintaan kohdistuvia tarkastuksia hakemuksen ja tehdyn päätöksen oikeellisuuden selvittämiseksi. Keskus voi valtuuttaa Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan tekemään tarkastuksen.

Tarkastuksen tekijällä on oikeus saada maksutta kaikki pyytämänsä asiakirjat ja muut tiedot, jotka ovat tarpeellisia tarkastuksen toimittamiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tarkastuksen tekemisestä.

7 §

Liikaa maksetun määrän palauttaminen ja takaisinperintä

Korvauksen saajan tulee viipymättä palauttaa virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteettomasti saamansa korvaus tai sen osa.

Jos korvauksen saaja ei vapaaehtoisesti palauta virheellisesti, liikaa tai perusteettomasti saamaansa määrää, takaisinperinnästä on tehtävä päätös. Päätöksellä vahvistetaan takaisinperittävä määrä, sille maksettava viivästyskorko ja eräpäivä. Palautettavalle määrälle maksettava viivästyskorko määräytyy korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

8 §

Kuittaus

Palautettava tai takaisinperittävä korvaus voidaan periä siten, että se vähennetään samalle saajalle tämän lain nojalla maksettavasta muusta suorituksesta.

9 §

Muutoksenhaku

Matkakustannusten korvaamista valtion varoista koskevaan päätökseen ja takaisinperintäpäätökseen saa vaatia oikaisua päätöksen tehneeltä viranomaiselta siten kuin hallintolain (434/2003) 7 a luvussa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden matkakustannusten korvaamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

10 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat hakemukset matkakustannusten korvaamisesta käsitellään ja ratkaistaan työ- ja elinkei-

noministeriössä tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan.

2.

Laki

merityösopimuslain 3 luvun 4 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan 1 § merityösopimuslain 2 §
(756/2011) 3 luvun 4 §. Tämä laki tulee voimaan 20 . päivänä kuuta

3.

Laki

merityöaikalain 19 b §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan 1 § merityöaikalain 2 §
(296/1976) 19 b §, sellaisena kuin se on la- 20 .
eissa 969/2008 ja 1026/2011.

4.

Laki**merimiesten vuosilomalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan merimiesten vuosilomalain (433/1984) 17 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1025/2011, sekä
muutetaan 16 §:n 1 momentti seuraavasti:

16 §

Vuosilomamatkat

paluumatkaan takaisin alukselle loman päätyttyä. Matkat järjestää työnantaja.

Vuosilomaan oikeutetulla työntekijällä on oikeus vapaaseen matkaan ylläpitöineen sille paikkakunnalle, jonka satamassa loma on 7 §:n 1 momentin mukaan annettava, sekä

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Työministeri *Lauri Ihalainen*

4.

Laki**merimiesten vuosilomalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan merimiesten vuosilomalain (433/1984) 17 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1025/2011, sekä
muutetaan 16 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

*Vuosilomamatkat**Vuosilomamatkat*

Vuosilomaan oikeutetulla työntekijällä on oikeus vapaaseen matkaan ylläpitöineen sille paikkakunnalle, jonka satamassa loma on 7 §:n 1 momentin mukaan annettava, sekä paluumatkaan takaisin alukselle loman päätyttyä.

Vuosilomaan oikeutetulla työntekijällä on oikeus vapaaseen matkaan ylläpitöineen sille paikkakunnalle, jonka satamassa loma on 7 §:n 1 momentin mukaan annettava, sekä paluumatkaan takaisin alukselle loman päätyttyä. *Matkat järjestää työnantaja.*

17 §

(17 § kumotaan)

Vapaiden matkojen kustannukset ja matkojen järjestäminen

Edellä 16 §:ssä tarkoitetuista vapaista matkoista aiheutuvat kustannukset suoritetaan puoleksi valtion ja puoleksi työnantajan varoista. Mikäli työnantaja suorittaa myös 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun paikkakunnan ja työntekijän kotipaikkakunnan välisistä matkoista aiheutuvat kustannukset, maksetaan valtion varoista puolet työnantajalle näin aiheutuneista kustannuksista, jos alus on vuosilomamatkan alkaessa ollut ulkomaan satamassa.

Edellä 16 §:ssä tarkoitetut matkat järjestää työnantaja. Hakemus matkakustannusten kor-

Voimassa oleva laki

vaamisesta tehdään kirjallisesti työ- ja elinkeinoministeriölle. Työnantajan oikeus korvaukseen valtion varoista raukeaa, jollei sitä ole haettu yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt. Työ- ja elinkeinoministeriön päätökseen haetaan muutos siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .